

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจของทายาทเกษตรกรในการสานต่ออาชีพเกษตรใน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

Factors Related to Motivation of Farmer's Descendants on Agricultural Inheritance in Sanpatong District Chiang Mai Province

ศันสนีย์ กระจ่างโฉม^{1/} สุदारัตน์ อุทธารัตน์^{1/} ณัฐสิทธิ ศรีนุรักษ์^{1/} และ อุบลรัตน์ หยงไส^{1/}
Sansanee Krajangchom^{1/}, Sudarat Auttarat^{1/}, Nattasit Srinurak^{1/} and Ubonrat Yasai^{1/}

^{1/}สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

^{1/}Social Research Institute, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand

*Corresponding author: Email: mm_sansanee@yahoo.com

(Received: 27 April 2015; Accepted: 14 July 2015)

Abstract: The purposes of this research were to study 1) general characteristics of farmer's descendants and household in Sanpatong district, Chiang Mai province 2) factors related to motivation of farmer's descendants on agricultural inheritance. The sampling group was 386 farmer's descendants by simple random sampling. The data was collected by questionnaire and analyzed by using descriptive statistics and hypothesis testing by multiple regression analysis. The results found that most of farmer's descendants were male, average age 19 years, most of them were student. Most of farmer's descendants live in agricultural community, family of farmer's descendant want their children inherit occupation. People in community think that farmer are very tiring labor, having a high tolerance, risk of oversupply, disasters, low income, poor, need loans for farming however more than half of people in community still want their children to continue doing farm.

In studying of attitude of farmer's descendants on agriculture, they think that farmer is important for community and country, consistent with context and environment of their community, there is food for household consumption, and farmer's descendants should continue doing farm. In aspect of motivation on agricultural inheritance, most of them focus on life success motivation, then engagement motivation, health motivation, security motivation, and recognized motivation, respectively.

There were three variables that had a statistical significantly correlated with motivation of farmer's descendants on agricultural inheritance as follows: 1) the period of household farming 2) agricultural information receiving 3) attitude of farmer's descendant to agriculture. As for the suggestions of this research, related organization should find way to motivate farmer's descendant to do farming, focus on knowledge of farm management, providing new agricultural information for farmers' decision-making. Moreover, they should encourage farmers' organization for agricultural price negotiations and provide market for agricultural products for stability of farmer household.

Keywords: Food security, motivation, farmer descendant, agriculture

บทคัดย่อ: การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานภาพทั่วไปของทนายทเกษตรกรและครอบครัว ในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของทนายทเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ทนายทเกษตรกรจำนวน 386 ราย โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ผลการศึกษาพบว่า ทนายทเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 19 ปี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา ครอบครัวของทนายทเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม ต้องการให้ทนายทเกษตรกรสืบทอดอาชีพเกษตร ส่วนคนในชุมชนเห็นว่าอาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่ทำแล้วเหน็ดเหนื่อย ต้องใช้ความอดทนสูง มีความเสี่ยงจากภาวะสินค้าล้นตลาด เสี่ยงจากภัยธรรมชาติ มีรายได้น้อย ทำแล้วยากจน ต้องกู้ยืมเงินมาประกอบอาชีพ แต่คนในชุมชนเกินกว่าครึ่งยังคงต้องการให้ลูกหลานประกอบอาชีพเกษตร

ด้านทัศนคติของทนายทเกษตรกรเห็นว่า เป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อชุมชนและประเทศชาติ สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชน ทำให้มีอาหารไว้บริโภคในครัวเรือน และควรสืบทอดอาชีพต่อกับบรรพบุรุษ ส่วนแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรนั้น ทนายทเกษตรกรให้ความสำคัญต่อแรงจูงใจด้านความสำเร็จในชีวิตมากที่สุด แรงจูงใจด้านการยอมรับหรือความผูกพัน แรงจูงใจด้านสุขภาพร่างกาย แรงจูงใจด้านความมั่นคงปลอดภัย และแรงจูงใจด้านการได้รับการยกย่องนับถือ การมีความรู้ความสามารถ ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของทนายทเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือต่ำกว่า ได้แก่ 1) ระยะเวลาในการทำการเกษตรกรของครอบครัว 2) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ และ 3) ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรของทนายทเกษตรกร ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ควรสร้างแรงจูงใจให้ทนายทเกษตรกรหันมาสนใจอาชีพเกษตร โดยเน้นการให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการการเกษตร เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรใหม่ ๆ เพื่อให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง นอกจากนี้ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองราคาสินค้าเกษตร รวมถึงหาตลาดในการรองรับผลผลิต เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวเกษตรกร

คำสำคัญ: ความมั่นคงทางอาหาร แรงจูงใจ ทนายทเกษตรกร การเกษตร

คำนำ

ประเทศไทยได้มีการดำเนินนโยบายการพัฒนาการเกษตรเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารของประชากรในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา และไทยยังถือเป็นประเทศที่สามารถผลิตอาหารได้มากเกินความต้องการในประเทศ จึงถูกเรียกว่าเป็น “อู่อข้าว” ของโลก (คณะกรรมการจัดทำข้อมูลสำหรับใช้คำนวณตัวเลขผู้ขาดสารอาหาร, 2556) เกษตรกรจึงเป็นอาชีพที่สำคัญ เป็นอาชีพดั้งเดิมของประเทศไทย เป็นรากฐานของสังคมและวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ทำหน้าที่ผลิตวัตถุดิบทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นพืช ผัก ผลไม้ รวมไปถึงเนื้อสัตว์ต่าง ๆ จึงถือได้ว่าเป็นบันไดพื้นฐานสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศเกษตรกรรม ให้ความสำคัญกับความมั่นคงของอาหารทั้งในระดับชาติ และระดับชุมชน เป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารเป็นอันดับ 7 ของโลก แต่สถานการณ์ด้านแรงงานภาคเกษตรที่ลดลง ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหาร โดยเฉพาะภาคการผลิต เกษตรกรรายย่อยกำลังจะค่อย ๆ หดไป อายุเฉลี่ยของเกษตรกรไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี มีแต่ผู้สูงอายุที่ทำอาชีพเกษตร (พีรเดช, 2554) คนวัยทำงานในปัจจุบันไม่ต้องการประกอบอาชีพเกษตร เนื่องจากเห็นว่าเป็นอาชีพที่ใช้แรงงานมาก ทำแล้วมีหนี้สิน และยังมีเสี่ยงกับภาวะสินค้าล้นตลาดจนทำให้ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำยาวนานและยังไม่มีวิธีแก้ไขแบบยั่งยืน ทำให้ค่านิยมของคนในสังคมส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้ง ๆ

ที่ครอบครัวเกษตรกรถือเป็นหลักในการสร้างความมั่นคงทางอาหารของโลกและยังเป็นกลไกขับเคลื่อนประเทศให้มีการผลิตอาหารที่เพียงพอกับความต้องการ

การศึกษาแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกรจึงเป็นประเด็นที่ทำนายและมีความสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหาร เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความตระหนักและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในด้านการเกษตรของประเทศ เป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรและพืชผักเมืองหนาวที่สำคัญ และอำเภอสันป่าตองเป็นอำเภอหนึ่งที่มีพื้นที่ทำการเกษตรอย่างกว้างขวาง มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ รวมทั้งเป็นสถานที่ตั้งของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ โดยบทความนี้จะนำเสนอข้อมูลสนับสนุนเพื่อให้ทายาทเกษตรกรให้ความสำคัญในการสานต่ออาชีพเกษตร ไม่ละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ โดยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ทายาทเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันป่าตองจากครัวเรือนเกษตรกรจำนวนทั้งสิ้น 8,457 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2554) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ทายาทเกษตรกรในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 386 ราย คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1967) อ้างโดย ธานินทร์ (2553) และใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่าง (probability sampling) โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก (lottery method)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีคำถามเป็นแบบปลายปิด (close-ended questionnaire) และปลายเปิด (open-ended questionnaire) โดยมีการทดสอบความ

ถูกต้องของเนื้อหา (content validity) แล้วจึงนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับทายาทเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรเป็นจำนวน 20 ราย มีการปรับปรุงแบบสอบถามก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วนำคำตอบที่ได้จากตอนที่ 1 (การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ) คำถามตอนที่ 2 (ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร) และคำถามตอนที่ 3 (แรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร) มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (reliability coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1951) ปรากฏว่า แบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ได้แก่ ตอนที่ 1 (การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ) มีค่าเท่ากับ 0.823 คำถามตอนที่ 2 (ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร) มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.857 และคำถามตอนที่ 3 (แรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร) มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.886 จากนั้นได้มีการปรับแบบสอบถามให้เหมาะสมอีกครั้ง ก่อนนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่

- 1) สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด
- 2) ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (weight mean score)
- 3) การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis: MRA) เพื่อหาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์หรือร่วมกันอธิบาย หรือทำนายความผันแปรของตัวแปรตาม (แรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการศึกษา

สถานภาพทั่วไปของทายาทเกษตรกรและครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า ทายาทเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในตำบลมะขุนหวานมากที่สุด ส่วนใหญ่

เป็นเพศชาย มีสถานภาพโสด นับถือศาสนาพุทธ มีอายุเฉลี่ย 19 ปี ร้อยละ 52.1 อยู่ระหว่างเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. โดยร้อยละ 63.5 เรียนสาขาเกษตรศาสตร์ มีรายได้ต่อเดือน (เฉพาะที่หาได้ด้วยตัวเอง) เฉลี่ย 1,001.40 บาท และทายาทเกษตรกรเกือบครึ่งเคยได้รับการอบรมความรู้เรื่องการเกษตร

ครอบครัวของทายาทเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.5 คน เป็นเกษตรกรเฉลี่ย 2.3 คน ระยะเวลาในการทำการเกษตรของครอบครัวเฉลี่ย 19.7 ปี ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.5) ทำนา รองลงมาร้อยละ 47.2 ทำสวนผัก ไม้ผล ร้อยละ 31.1 ทำไร่ และร้อยละ 23.1 เลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ รายได้ทั้งหมดของครอบครัวต่อเดือนเฉลี่ย 18,519.60 บาท รายจ่ายทั้งหมดต่อเดือนของครอบครัวเฉลี่ย 10,596.60 บาท (ตารางที่ 1) ครอบครัวของทายาทเกษตรกรร้อยละ 47.7 มีการกู้ยืมเงิน โดยร้อยละ 36.8 กู้ยืมเงินเพื่อทำการเกษตร รองลงมาร้อยละ 18.1 กู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ร้อยละ 13.7 เป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร ตามลำดับ ในส่วนของแหล่งเงินกู้ยืม ร้อยละ 23.8 กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) รองลงมาร้อยละ

23.1 กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 13.2 กู้ยืมเงินจากสหกรณ์การเกษตร ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ

ในภาพรวม ทายาทเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.24) โดยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากโทรทัศน์มากที่สุดคือ ค่าเฉลี่ย 3.86 (ระดับมาก) รองลงมา ได้รับจากอินเทอร์เน็ต เพื่อนบ้าน และจากเจ้าหน้าที่เกษตร ตามลำดับ ในด้านอิทธิพลจากครอบครัวและเพื่อนนั้น ครอบครัวของทายาทเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.5) อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม เพื่อนของทายาทเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.0) มาจากครอบครัวเกษตร ครอบครัวของทายาทเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.5) ต้องการให้ทายาทเกษตรกรสืบทอดอาชีพเกษตร ร้อยละ 74.1 เพื่อนของทายาทเกษตรกรต้องการประกอบอาชีพด้านการเกษตร และร้อยละ 75.6 เพื่อนเคยแนะนำให้ทายาทเกษตรกรประกอบอาชีพเกษตร

Table 1 Mean and standard deviation of variables

Variables	Mean	Standard deviation
1. Age (Year)	18.65	2.31
2. Attending agricultural training or workshop (total score)	0.46	0.49
3. Members of family (number)	4.53	1.35
4. Members of agricultural labor (number)	2.32	0.89
5. Time span of farming (year)	19.66	15.352
6. Monthly household income (baht)	18,519.62	12,542.02
7. Monthly household expenses (baht)	10,596.61	10,467.04
8. Household debt (score)	0.49	0.50
9. Receiving agricultural information (level)	3.2489	0.79
10. Influence of family and friend (total score)	4.19	1.16
11. Social influence (total score)	3.89	1.75
12. Attitude of farmer's descendants on agricultural occupations (level)	3.34	0.46
13. Motivation of farmer's descendants on agricultural inheritance (level)	3.81	0.64

ในด้านอิทธิพลทางสังคมนั้น คนในชุมชนที่ทายาทเกษตรกรอาศัยอยู่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.4) เห็นว่าอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ทำแล้วเหน็ดเหนื่อย ต้องใช้ความอดทนสูง รองลงมา ร้อยละ 74.9 เห็นว่าเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงจากภาวะสินค้าล้นตลาด ร้อยละ 74.4 เห็นว่ามีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ร้อยละ 59.1 เห็นว่าต้องกู้ยืมเงินมาประกอบอาชีพ ร้อยละ 51.6 เห็นว่าเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย ทำแล้วยากจน ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม คนในชุมชนร้อยละ 59.1 ยังคงต้องการให้ลูกหลานประกอบอาชีพเกษตร

ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร

ด้านของทัศนคติของทายาทเกษตรกรต่อการประกอบอาชีพเกษตรนั้น ในส่วนของทัศนคติด้านบวก ทายาทเกษตรกรเห็นว่า อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อชุมชนและประเทศชาติในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) รองลงมาเห็นว่า เป็นอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.01 ระดับมาก) เป็นอาชีพที่ทำให้มีอาหารไว้บริโภคในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 3.92 ระดับมาก) เป็นอาชีพที่มีความสำคัญมากในอนาคต จึงควรสืบทอดอาชีพต่อกับบรรพบุรุษ (ค่าเฉลี่ย 3.91 ระดับมาก) และทายาทเกษตรกรสนใจที่จะหาข้อมูลด้านการเกษตรเพิ่มเติมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพในอนาคต (ค่าเฉลี่ย 3.88 ระดับมาก) ตามลำดับ

ส่วนทัศนคติด้านลบนั้น ทายาทเกษตรกรเห็นว่า เป็นอาชีพที่ใช้แรงงานเป็นหลัก ทำแล้วเหน็ดเหนื่อย ต้องใช้ความอดทนสูง มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.71 ระดับมาก) รองลงมาเห็นว่า ราคาสินค้าเกษตรอยู่ในระดับต่ำ มีความไม่แน่นอนสูง (ค่าเฉลี่ย 3.66 ระดับมาก) เป็นอาชีพที่มักถูกเอารัดเอาเปรียบ (ค่าเฉลี่ย 3.61 ระดับมาก) เป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม พายุรุนแรง ฝนแล้ง เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 3.54 ระดับมาก) และเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงจากภาวะสินค้าล้นตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.47 ระดับมาก) ตามลำดับ

แรงจูงใจของทายาทเกษตรกรในการสานต่ออาชีพเกษตร

ในภาพรวม ทายาทเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.79) ซึ่งหากพิจารณาในแต่ละด้านจะพบว่า มีแรงจูงใจด้านความสำเร็จในชีวิตมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.07 ระดับมาก) รองลงมาคือ แรงจูงใจด้านการยอมรับหรือความผูกพัน (ค่าเฉลี่ย 3.83 ระดับมาก) แรงจูงใจด้านสุขภาพร่างกาย (ค่าเฉลี่ย 3.81 ระดับมาก) แรงจูงใจด้านความมั่นคงปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย 3.76 ระดับมาก) และแรงจูงใจด้านการได้รับการยกย่องนับถือ การมีความรู้ความสามารถ (ค่าเฉลี่ย 3.72 ระดับมาก) ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis: MRA) เพื่อหาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์หรือร่วมกันอธิบาย หรือทำนายความผันแปรของตัวแปรตาม (แรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร) ว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางใด หรือมีความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใดกับตัวแปรตาม ซึ่งในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรอิสระทั้งหมด 12 ตัว ได้แก่

- 1) อายุ (ปี)
- 2) การได้รับการอบรมความรู้เรื่องการเกษตร (คะแนน)
- 3) จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)
- 4) จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นเกษตรกร (คน)
- 5) ระยะเวลาในการทำการเกษตรของครอบครัว (ปี)
- 6) รายได้ทั้งหมดของครอบครัวต่อเดือน (บาท)
- 7) รายจ่ายทั้งหมดของครอบครัวต่อเดือน (บาท)
- 8) การกู้ยืมเงินของครอบครัว (คะแนน)
- 9) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ (ระดับ)
- 10) อิทธิพลจากครอบครัวและเพื่อน (คะแนน)

11) อิทธิพลทางสังคม (คะแนน)

12)ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรของ
ทนายทเกษตรกร (ระดับ)

ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ แรงจูงใจของทนายทเกษตรกรในการสานต่ออาชีพเกษตร (ระดับ) วัดโดยใช้ค่าเฉลี่ยจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม 5 ระดับตามวิธีการของลิเกิร์ต (Likert's scale)

การวิจัยครั้งนี้มีแบบจำลอง ดังนี้

$$y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + \dots + b_{12}x_{12}$$

สัญลักษณ์ของตัวแปร

ตัวแปรตาม

Y = แรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของ
ทนายทเกษตรกร (ระดับ)

ตัวแปรอิสระ

X₁ = อายุ (ปี)

X₂ = การได้รับการอบรมความรู้เรื่องการเกษตร
(คะแนน)

X₃ = จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)

X₄ = จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นเกษตรกร
(คน)

X₅ = ระยะเวลาในการทำการเกษตรของครอบครัว
(ปี)

X₆ = รายได้ทั้งหมดของครอบครัวต่อเดือน (บาท)

X₇ = รายจ่ายทั้งหมดของครอบครัวต่อเดือน
(บาท)

X₈ = การกู้ยืมเงินของครอบครัว (คะแนน)

X₉ = การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจาก
แหล่งต่าง ๆ (ระดับ)

X₁₀ = อิทธิพลจากครอบครัวและเพื่อน (คะแนน)

X₁₁ = อิทธิพลทางสังคม (คะแนน)

X₁₂ = ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรของ
ทนายทเกษตรกร (ระดับ)

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ พบว่า ไม่มีปัญหาที่เกิดจากตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองที่จะทำให้เกิดปัญหา multicollinearity อันเป็นการละเมิดข้อสมมุติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ โดยดูจากค่า r ในตาราง correlation ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.80 (ชูศักดิ์, 2551)

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุ โดยการนำตัวแปรอิสระทั้ง 12 ตัวเข้าในสมการแล้วคำนวณโดยใช้วิธี Enter ผลปรากฏว่าได้ค่า F เท่ากับ 7.854; P Value เท่ากับ .000 (ตารางที่ 2) หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในรูปเชิงเส้น เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเชิงพหุ (multiple coefficient of determination, R²) ปรากฏว่า R² มีค่าเท่ากับ .221 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรหรือการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (แรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของทนายทเกษตรกร) ได้ร้อยละ 22.1 เป็นที่สังเกตได้ว่าค่า R² ที่ได้จากการวิเคราะห์มีค่าต่ำ ซึ่งโดยทั่วไป การทำนายพฤติกรรมในสาขาจิตวิทยา ค่า R² ที่ได้จะมีค่าต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็นส่วนมาก เนื่องจาก มนุษย์เป็นสิ่งที่ยากจะคาดเดาได้เมื่อเทียบกับกระบวนการทางกายภาพ และไม่ว่าค่า R² จะเป็นอย่างไรก็ยังคงใช้เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตอบสนองเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงค่าตัวทำนาย (predictor) 1 หน่วย ซึ่งถือว่าข้อมูลดังกล่าวยังมีคุณค่าที่ต้องคำนึงถึงเป็นอย่างมาก (สุวดี และชลทิศา, 2557)

ในบรรดาตัวแปรอิสระทั้ง 12 ตัว มีตัวแปรจำนวน 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือต่ำกว่า ได้แก่ 1) ระยะเวลาในการทำการเกษตรของครอบครัว 2) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ และ 3) ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรของทนายทเกษตรกร โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในเชิงบวก

Table 2 Multiple regression analysis for factors affecting the attitude of farmer's descendants on agricultural occupations

Variables	(b)	t	P-value
1. Age (Year)	.019	1.254	.211
2. Attending agricultural training or workshop (total score)	.001	.020	.984
3. Members of family (number)	-.006	-.192	.848
4. Members of agricultural labor (number)	-.055	-1.213	.226
5. Time span of farming (year)	.007	3.036	.003*
6. Monthly household income (baht)	4.563E-7	.156	.877
7. Monthly household expenses (baht)	4.516E-6	1.325	.186
8. Household debt (score)	.035	.536	.592
9. Receiving agricultural information (level)	.163	3.972	.000**
10. Influence of family and friend (total score)	.036	1.277	.203
11. Social influence (total score)	.031	1.654	.099
12. Attitude of farmer's descendants on agricultural occupations (level)	.457	6.264	.000**
R ² = .221 SEE = .58308 F = 7.854 P Value = .000			

Note: * Significantly different at P < .01

** Significantly different at P < .001

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกรในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายความสัมพันธ์ของตัวแปรได้ ดังนี้

ระยะเวลาในการทำการเกษตรของครอบครัว

ระยะเวลาในการทำการเกษตรของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร หมายความว่า ครอบครัวของทายาทเกษตรกรที่ทำการเกษตรมาเป็นระยะเวลานาน จะมีแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของครอบครัวมาก สามารถอธิบายได้ว่า อาชีพเกษตรกรซึ่งเป็นการอาชีพดั้งเดิมของประเทศไทยที่ทำหน้าที่ผลิตสินค้าหรือผลผลิต ไม่ว่าจะเป็นพืช ผัก ผลไม้ รวมถึงเนื้อสัตว์ต่าง ๆ โดยมีการสืบทอดการทำการเกษตรให้ลูกหลานต่อกันมาเป็นทอด ๆ

ครอบครัวเกษตรกรที่ทำการเกษตรมาเป็นระยะเวลานานจนเกิดความมั่นคงและสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว จึงทำให้ทายาทเกษตรกรมีความต้องการที่จะสานต่ออาชีพเกษตรกรของครอบครัวในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2554) ที่ได้รายงานถึงหนึ่งในปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกร คือ ปัจจัยด้านการทำอาชีพหลักทางการเกษตร โดยมีข้อเสนอแนะให้ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านความรู้เงินทุน แหล่งน้ำในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทานในการทำการเกษตรอย่างต่อเนื่อง และควรปลูกฝังบุตรหลานเกษตรกรให้มีความภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกร เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรให้แก่เยาวชนเกษตรกรรุ่นใหม่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของยศ และชนินทร์ (2558) ที่รายงานถึงเงื่อนไขสำคัญที่เป็นแนวโน้มให้บุตรหลานเกษตรกรตัดสินใจเข้าสู่อาชีพเกษตรกรได้แก่ การมีที่ดินทำกินเพียงพอต่อการทำการเกษตรที่

ได้รับมรดกจากบิดามารดา การมีแหล่งน้ำที่เอื้ออำนวย การสร้างรายได้จากการทำการเกษตร และการมีเงินทุนในการทำการเกษตร จะเป็นการส่งเสริมให้บุตรหลานเกษตรกรหันมาสนใจอาชีพเกษตรมากขึ้น

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของทายาทเกษตรกร หมายความว่า ทายาทเกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ มาก จะทำให้มีแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของครอบครัวมาก สามารถอธิบายได้ว่า ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรที่มีมากมายในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ หรือสื่ออื่น ๆ ล้วนให้ข่าวสารกันอย่างท่วมท้น หากมีการจัดข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม (positioning) ก็จะทำให้ข้อมูลข่าวสารส่งไปยังทายาทเกษตรกร ทำให้ข้อมูลข่าวสารได้รับความสนใจและมีความตั้งใจดูใจมากพอ จนทำให้เกิดแรงจูงใจแก่บุคคลเป้าหมายหรือทายาทเกษตรกรในการสานต่ออาชีพเกษตรของครอบครัว (นรินทร์ชัย, 2542)

ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรของทายาทเกษตรกร

ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรของทายาทเกษตรกรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของทายาทเกษตรกร หมายความว่า ทายาทเกษตรกรที่มีทัศนคติด้านบวกต่อการประกอบอาชีพเกษตร จะมีแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของครอบครัวมาก สามารถอธิบายได้ว่า ทัศนคติสะท้อนสิ่งต่าง ๆ ภายในจิตใจซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมที่หลากหลาย เป็นการสะท้อนมุมมองของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ และมีแนวโน้มที่จะแสดงออกตามทัศนคติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการได้ (ฉัตรยาพร, 2550) การที่ทายาทเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตร ก็จะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของครอบครัวสอดคล้องกับงานวิจัย สุนทร (2543) ที่ได้ศึกษาการ

พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาเกษตรเพื่อเสริมสร้างทัศนคติของนักเรียน พบว่า ขั้นตอนการพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทัศนคติของนักเรียนประกอบด้วยขั้นตอน ได้แก่ 1) การรับอาสาสมัครนักเรียนที่สนใจ 2) เรียนรู้ทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาเกษตร 3) ดำเนินกิจกรรมที่นักเรียนได้นำเสนอ ประกอบด้วย การทัศนศึกษา สัมภาษณ์เกษตรกรและฟังบรรยายจากเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ การสาธิตทางการเกษตร การปฏิบัติงานโครงการเกษตร และ 4) การประเมินผลการจัดกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรให้กับทายาทเกษตรกร นอกจากนี้ นิเวศน์ (2543) ยังได้ศึกษาบทบาทของครูเกษตรต่อการส่งเสริมอาชีพเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า บทบาทของครูเกษตรในการส่งเสริมอาชีพเกษตร มีวางแผนการถ่ายทอดความรู้ และติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ บทบาทด้านการบริการแนะแนวการประกอบอาชีพเกษตรได้มีการปฏิบัติเป็นประจำ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกิจกรรมการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับทายาทเกษตรกรเช่นเดียวกัน

สรุป

ประเด็นปัญหาของเกษตรกรเป็นวงจรมีปัญหาพื้นฐานมาเป็นระยะเวลายาวนาน และยังไม่มีความก้าวหน้าที่ชัดเจนในการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จึงทำให้จำนวนการสืบทอดอาชีพเกษตรของทายาทเกษตรกรลดลง ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนและประเทศ และอาจกลายเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคตได้ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความคิดเห็นต่อแรงจูงใจที่จะทำให้ทายาทเกษตรกรหันมาสืบทอดอาชีพเกษตรของครอบครัว ได้แก่ แรงจูงใจด้านความสำเร็จในชีวิต สามารถสืบทอดอาชีพให้กับลูกหลานได้รุ่นต่อรุ่น สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของทายาทเกษตรกร ได้แก่ 1) ระยะเวลาในการทำการเกษตรของครอบครัว 2) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ และ 3) ทัศนคติต่อการ

ประกอบอาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร ดังนั้นข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ จากผลการศึกษาที่พบว่าระยะเวลาในการทำการเกษตรของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพของทายาทเกษตรกร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรจัดทำแผนให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวได้ โดยเน้นการให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการการเกษตร เพื่อนำไปใช้ประยุกต์ในการประกอบอาชีพในลักษณะการทำการเกษตรของตนเอง ไม่เป็นลูกจ้างหรือแรงงานของผู้อื่น ควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรใหม่ ๆ เพื่อให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจได้ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองราคาสินค้าเกษตรกร รวมถึงหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิต เพื่อเป็นการสร้างทัศนคติด้านบวกต่ออาชีพเกษตร และเพื่อให้ทายาทเกษตรกรรู้สึกต้องการสานต่ออาชีพเกษตรกรของครอบครัวต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณทายาทเกษตรกรทุกท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และขอขอบคุณผู้ประสานงานทุกท่านที่ทำงานวิจัยนี้สำเร็จ ล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการจัดทำข้อมูลสำหรับใช้คำนวณตัวเลขผู้ขาดสารอาหาร. 2556. รายงานการวิเคราะห์ความมั่นคงทางอาหารและภาวะโภชนาการของไทย พ.ศ. 2548-2554. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด. 61 หน้า.

ฉัตยาพร เสมอใจ. 2550. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น. 256 หน้า.

ชูศักดิ์ จุฑาสวัสดิ์. 2551. การวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้สถิติในงานวิจัย. กรุงเทพฯ: บริษัท ส.เสริมมิตรการพิมพ์ จำกัด. 209 หน้า.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2553. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด. 520 หน้า.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2542. การสื่อสาร-รณรงค์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ เน้นการเจาะจงกลุ่ม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ริ้วเตี๋ย. 280 หน้า.

นิเวศน์ อินตารัตน์. 2543. บทบาทของครูเกษตรต่อการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัยเชียงใหม่. 108 หน้า.

พีรเดช ทองอำไพ. 2554. เกษตรไทยในอนาคต. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล : www.ladda.com/managedataladda/journal/agriculturethailand.pdf. (2 พฤษภาคม 2556)

ยศ บริสุทธิ์ และชนินทร์ แก้วคะตา. 2558. เจ็อนไขฐานรากในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรของเกษตรกรและบุตรหลานเกษตรกร. วารสารเกษตร 31(2): 215-244.

สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่. 2554. ข้อมูลพื้นฐานการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2554. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา www.chiangmai.doae.go.th/agridata003.html. (2 พฤษภาคม 2556).

สุนทร อินทะนัด. 2543. การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาเกษตรเพื่อเสริมสร้างทัศนคติของนักเรียนในโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 114 หน้า.

สุวดี นำพาเจริญ และชลธิชา จำรัสพร. 2557. การวิเคราะห์สมการถดถอย. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.tpa.or.th/nitctool/wri>

ter.php?bookID=3086&pageid=1&read=true&count=true (20 พฤศจิกายน 2557).

Cronbach, L. J. 1951. Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3): 297-334.
